

Олег Деменчук (*Oleh Demenchuk*)

Рівненський державний гуманітарний університет

АРТЕФАКТНІ НОМІНАЦІЇ ЯК ДЕСКРИПТОРИ АНТРОПОМЕТРИЧНИХ СМИСЛІВ

Artifact Designations as Descriptors of Anthropometric Senses

ABSTRACT. The paper focuses on artifact denominations – compound idiomatic phrases that encode the information on a person’s anthropometric characteristics (those of body, virtues, behavior, etc.) in artifact-naming items (based on the Ukrainian, Polish and English languages). The study elaborates on the system of significative and denotative descriptors – two-component entities that represent a metaphoric mapping of the source (significative descriptors) and target (denotative descriptors) domains. The significative descriptors are reduced to the classes of the artifact signifiers; among those are the classes of clothes, household articles, food, weapon, facilities, transport and symbols. The denotative descriptors represent the classes of the artifact signified; among those are the classes of a person’s social, value-based and semiotic characteristics. The ultimate goal of the study is to characterize regular relations between the two classes of descriptors in the contrasted languages. The analysis provided in the paper proceeds from the assumption that any artifact-naming process takes place on the basis of extended stereotyping – a cognitive mechanism that provides for the encoding of additional, complementary senses in artifact-naming items. The study concludes that artifact-naming processes in the Ukrainian, Polish and English languages respond to the communities’ demands for representing a person’s internal, spiritual world within the concept of external material objects (artifacts). The analysis reveals the tendency of artifact designations towards a social, axiological and semiotic conceptualization of a person’s artifact world.

KEYWORDS: artifact denominations, significative, denotative, descriptor, stereotyping, cognitive models

Вступ

Визначальною рисою сучасних ономазіологічних досліджень є декларація доцільності та необхідності застосування атропоцентричного підходу до аналізу номінативних засобів мови. Об’єктом такого аналізу слугують ті елементи «мовної когніції»¹, які в певному аспекті розкривають особливості номінативних

¹ В.З. Демьянков, *Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода*, «Вопросы языкознания» 1994, № 4, с. 27.

стратегії людини. З одного боку, такий підхід орієнтований на експлікацію втілених у мовному знаку знань людини, з іншого – знань про саму людину, про її інформаційний (світ експерієнціальних об'єктів) та енергетичний (світ матеріальних об'єктів) простори². У першому випадку доцільно говорити про номінацію, реалізовану в межах «широкої» семантики, яка ставить за мету вивчення «мовних репрезентацій концептуальних структур людської свідомості»³. Інший ракурс визначає номінацію «вузької» семантики, яку можна характеризувати як власне антропосемантику, або семантику щодо людини, завданням якої є встановлення особливостей мовного втілення людиною знань про себе та своє оточення, пор.: «Слова ж придумуються для того, щоб назвати щось **всередині** нас, а такі структури з'являються з досвідом пізнання світу»⁴.

Матеріали та методи

Загальна спрямованість когнітивної лінгвістики на пояснення феномену мови стосовно носія цього феномену – людини – визначає об'єкт аналізу – антропометричні артефактні номінації – назви, які характеризують людину за ознакою певного матеріального об'єкта (артефакту).

Артефактні номінації слугували об'єктом численних досліджень у мовознавстві. Предметом аналізу були: функціональні⁵ та лінгвокогнітивні⁶ особливості композитних бахуврихі антропосемічного поля в англійській мові; функціонування дієслів у їх взаємозв'язку з семантикою суб'єктних та об'єктних актантів⁷; мотиваційні процеси у фразеологічних одиницях української мови⁸; когнітивні характеристики предметних імен⁹; артефактні метафоричні моделі

² Г.И. Кустова, *О семантическом потенциале слов энергетической и экспериенциальной сферы*, «Вопросы языкознания» 2005, № 3, с. 56.

³ Е.С. Кубрякова, *Язык и знание. На пути получения знаний о языке. Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира*, Москва 2004, с. 14.

⁴ Там само, с. 70.

⁵ Л.Ф. Омельченко, *Английская композита: структура и семантика*. Диссертация на соискание ученой степени доктора филологических наук, Киевский университет им. Т. Шевченко,

⁶ О.В. Деменчук, *Когнітивно-ономасіологічні особливості ідіоматичних бахуврихі антропосемічного поля в англійській мові*, «Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Філологія» 2004, № 7 (2), с. 90-101; О.Г. Васильєва, *Концептуальна семантика субстантивних композитів-бахуврихі (на матеріалі антропосемічної лексики сучасної англійської мови)*, автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук, Київ 2006.

⁷ Л.А. Петрова, *Актанты семантической позиции глаголов физического воздействия*, «Культура народов Причерноморья» 2002, № 27, с. 81-86.

⁸ О.О. Селіванова, *Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти)*, Київ – Черкаси 2004.

⁹ Е.В. Рахилина, *Когнитивный анализ предметных имен: от сочетаемости к семантике*, Москва 2008.

в сучасному політичному дискурсі¹⁰; семантика артефактних номінацій¹¹; особливості лінгвістичної категоризації номінацій артефактів¹² і т. ін.

Невирішеним залишається питання когнітивного моделювання номінативних процесів артефактними назвами складної структури, що належать до фразеологічного фонду мови. Актуальність такого підходу зумовлена спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на розгляд особливостей репрезентації знань у мові, зокрема з'ясування механізму номінативного втілення знань про людину в аспекті її предметно-пізнавальної діяльності.

Мета розвідки – розглянути систему (сигніфікативних і денотативних) дескрипторів антропометричних артефактних номінацій в українській, польській та англійській мовах.

Матеріалом дослідження слугували дібрані методом суцільної вибірки 172 номінації складної структури з артефактним (від лат. *artefactum* ‘штучно зроблений’) компонентом, які позначають антропометричні (інтелектуальні, соціальні, поведінкові тощо) характеристики людини (32 одиниці в українській мові, 31 одиниця в польській мові та 109 одиниць в англійській мові). Номінації дібрані з репрезентативних тлумачних та фразеологічних словників української, польської та англійської мов. Щодо критеріїв добору, то в праці використано мовні одиниці з компонентом, які характеризують матеріальні об'єкти «ближнього» (побутового) простору людини. Вибір таких номінацій покликаний підтвердити тезу про зумовленість мовної концептуалізації та категоризації антропометричних характеристик людини чинником предметно-пізнавальної діяльності. Джерелом ілюстративного матеріалу також слугували корпуси текстів української мови лабораторії комп'ютерної лінгвістики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка¹³, польської мови наукового видавництва PWN¹⁴, англійської мови *The British National Corpus*¹⁵.

Початково аналіз антропометричних артефактних номінацій передбачає їх класифікацію у межах системи сигніфікативних і денотативних дескрипторів. На другому етапі передбачається встановлення регулярних співвідношень дескрипторів у межах номінативного обсягу артефактних назв.

¹⁰ О. Андрейченко, *Артефактна метафора в політичному дискурсі (на матеріалі сучасних українських ЗМІ)*, «Культура народів Причорномор'я» 2012, № 239, с. 102-105.

¹¹ M. Siefkes, *The semantics of artifacts. How we give meaning to the things we produce and use*, [in:] <http://www.gib.uni-tuebingen.de/own/journal/upload/d964eaab22a1dc852fdaf93c6c91e2dc.pdf>, (23.03.2021); S. Grimm, B. Levin, *Artifact nouns: Reference and countability*, [in:] <http://web.stanford.edu/~bclevin/Grimm-Levin17NELS.pdf>, (23.03.2021).

¹² M. Carrara, D. Mingardo, *Artifact categorization. Trends and problems*, „Review of Philosophy and Psychology” 2013, № 4, р. 351-373; Д.О. Аладько, *Номінації артефактів в аспекті категоризації матеріального світу*, «Одеський лінгвістичний вісник» 2014, № 4, с. 4-7; B. Levin, L. Glass, D. Jurafsky, *Systematicity in the semantics of noun compounds. The role of artifacts vs. natural kinds*, «Linguistics» 2019, № 57 (3), р. 429-471.

¹³ *Корпус текстів української мови*, [в:] <http://www.mova.info/corpus.aspx>, (23.03.2021).

¹⁴ *Корпус języka polskiego*, [in:] <http://korpus.pwn.pl/>, (23.03.2021).

¹⁵ *The British National Corpus*, [in:] <http://www.natcorp.ox.ac.uk>, (23.03.2021).

1. Антропометричні артефактні номінації

Антропометричні артефактні номінації – це ідіоматичні назви складної структури, семантика яких кодує інформацію про людину в її взаємодії зі світом матеріальних речей, пор.: укр. *чорносорочечник* «італійський фашист, якого називали так тому, що він носив сорочку чорного кольору»¹⁶; пол. *grób pobielany* «о człowieku maskującym swe obłudne postępowanie»¹⁷; англ. *armchair traveller* «someone who looks at travel films on television or reads books on travelling from the comfort of his armchair instead of visiting the countries himself»¹⁸. Як ідіоматичні назви антропометричні артефактні номінації – це відтворювані семантично переосмислені (зв'язані) сполучення слів, концептуальна структура яких представлена у вигляді інформаційної «згортки», готової до використання як «текст у тексті»¹⁹, пор.: укр. *сіра свита* «бідний селянин у дореволюційній Росії»: *Нам треба з цієї сірої свити готувати і культурного хазяїна і справного вояку*²⁰; пол. *kurek na kościele* «о człowieku chwiejnym, często zmieniającym przekonania»: *I stąd to, że przechodził partyi tak wiele, nazywany był dawniej Kurkiem na kościele, że jak kurek za wiatrem chorągiewkę zwracał*²¹; англ. *part of the furniture* «a person whose presence is ignored because he no longer plays any part in the life of a family or enjoys their respect»: *I've been a servant here for fifty years, but no one thought of telling me that we are moving. But then, I'm only a part of the furniture*²².

1.1. Знакова природа антропометричних артефактних номінацій

Як мовні знаки антропометричні артефактні назви слугують засобом втілення інформації про антропометричні (від грец. *anthrōpos* ‘людина’ і *métron* ‘міра’) характеристики людини – її тіло, дії, стани, властивості, поведінку тощо. Існує припущення, що біологічний «інструментарій» індивіда перебуває у певних співвідношеннях з елементами зовнішньої атрибутики людини, здійснюючи у такий спосіб функцію обміну між людиною та світом і визначаючи тим самим його міру, пор.:

Біологічні інструменти – своєрідні внутрішні речі, які співвідносяться із зовнішніми речами і є їхнім теоретичним субстратом, програмою, прототипом, і що зовнішні речі, або просто речі, є природним продовженням біологічних

¹⁶ *Словник української мови: в 11 т.*, Київ 1970-1980.

¹⁷ *Uniwersalny słownik języka polskiego*, [w:] Płyta CD (wer. 1.0), Warszawa 2004.

¹⁸ *The Penguin Dictionary of English Idioms*, London 1994.

¹⁹ В.Н. Телия, *Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты*, Москва 1996, с. 8.

²⁰ *Словник української мови...*

²¹ *Słownik języka polskiego...*

²² *The Penguin Dictionary of English Idioms...*

«інструментів» (внутрішніх речей), які виведені вже за межі людського тіла і здійснюють ті ж функції²³.

Реалізація відповідного пізнавального моменту у номінативній діяльності індивіда визначатиме особливості антропометричної артефактної номінації. Передбачається, що така номінація демонструватиме непрозорість відношень між планом вираження і планом змісту в аспекті позначення антропометричних характеристик людини номінативними засобами, що характеризують матеріальні об'єкти (артефакти). У цьому випадку доцільно говорити про експлікацію додаткових смислів, що виникають на основі стереотипу – «фрагмента картини світу, що уособлює результат пізнання дійсності певним угрупованням і представляє його у вигляді схематизованої стандартної ознаки»²⁴.

Позначення стійкої фіксованої структури свідомості (стереотипу) носить досить специфічний характер. Фіксує жорсткі конекції концептів в етносвідомості, стереотип «формує» структуру мовного знака залежно від того, які ознаки набувають домінуючого статусу в процесі (вторинної) номінації. Активізація таких ознак створює підґрунтя для експлікації додаткових, прирощених смислів, які з первинними ознаками перебувають у відношенні комплементарності. Це дає підставу розглядати деякі випадки вторинної номінації як результат розширеної стереотипізації. Останню, на нашу думку, можна вважати одним із когнітивних механізмів, за допомогою якого відбувається кодування антропометричних смислів в артефактних назвах. Для втілення таких смислів вторинне фразеотворення використовує техніки метафоричних переносів, зосереджуючись на експлікації тих семантичних позицій знака, які кодують інформацію про певний матеріальний об'єкт. Зокрема, в англійській номінації *bigwig* «a man of high official standing, or of note or importance»²⁵ розширення стереотипу, реалізоване на основі метафоричного переосмислення уподібнення надмірного розміру перуки до високого суспільного статусу денотата (*rich and important men would have larger, more expensive wigs*), виявляє прирощення додаткового смислу 'мати більше чогось, що зазвичай має людина' (пор. укр. *велика цяця* «поважна, впливова особа»²⁶; пол. *gruba ryba* «ważna, wpływowa osoba, ktoś zajmujący wysokie stanowisko»²⁷).

Варто відзначити, що прирощення додаткових смислів може бути також реалізоване на рівні дискурсивних номінацій (рівень текстового макрознака). Порівняймо розширення обсягу концепту ситуації «поляризація та диференціація професійних груп», реалізованого номінаціями *білі комірці* vs. *сині комірці*. Кон-

²³ В.Н. Топоров, *Миф. Ритуал. Символ. Образ: исследования в области мифопоэтического*, Москва 1995, с. 12.

²⁴ О.О. Селіванова, *Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти)*, Київ – Черкаси 2004, с. 247.

²⁵ *Oxford English Dictionary*, [in:] Second Edition on CD-ROM (ver. 4.0), Oxford 2009.

²⁶ *Словник української мови...*

²⁷ *Uniwersalny słownik języka polskiego...*

цент ситуації виявляє розширення до меж семантики: 1. ідентифікації – (а) соціального статусу, пор.: укр. *При цьому колишні інженери і «сині комірці» масово розчинилися в базарних лавах, які прийшли на зміну науково-виробничим об'єднанням і стали втіленням вітчизняного «ринку»²⁸; пол. *Specyficzną grupę wśród tej kategorii więźniów stanowią tzw. białe kołnierzyki. Bo białe kołnierzyki to arystokracja! Szeffowie gangów samochodowych. Handlarze narkotykami. Nieuczciwi biznesmeni*²⁹; англ. *The rich peasant was not a bourgeois, and neither was the white-collar employee*³⁰, (б) соціальної організації, пор.: пол. *Pracownicy «Niebieskich kołnierzyków» bardzo często zrzeszają się w wielu organizacjach i związkach zawodowych, co stanowi o wykazywanym przez nich mocnym poczuciu przynależności, chęci działania zespołowego i jednoczenia się*³¹; англ. *Differentials do exist between blue- and white-collar workers, but they appear to be narrower than in most Western companies, and they are seen to be justified by different educational qualifications*³², (в) соціальних пререференцій, пор.: англ. *In the last decade, the percentage of blue-collar voters who call themselves Republicans has grown by 12 points. Among white-collar voters, the numbers have remained stable, with Democrats seeing a tiny increase and Republicans seeing a tiny drop*³³; 2. оцінки – (а) узуальної соціальної оцінки, пор.: укр.: *На жаль, нашим «білим комірцям» набагато більше властивий «познеризм» – причому як прозахідним, так і проросійським*³⁴; *White-collar societies were thus able to be much more generous, covering members of the worker's family and dental treatment, convalescent care, ophthalmic care and more*³⁵; (б) актуальної соціальної оцінки, пор.: укр. *Словом, усього того, від чого прагнуть виїхати залишки тих, ким славилася Україна, – дешеві білі й якісні сині комірці*³⁶; англ. *White-collar workers tended to be twice as satisfied as blue-collar workers*³⁷; 3. поведінки – (а) соціальної позиції, пор.: укр. *Я не вірю, що ці «білі комірці» проголосують за людину, яка є уособленням невігластва, неінтелектуальності, непорядності, непрофесіоналізму*³⁸, (б) соціального вибору, пор.: укр. *Сьогодні більшість українських «білих комірців» приносить у жертву роботі свій вільний час, особисте життя, здоров'я, сім'ю, друзів*³⁹; англ. *Until**

²⁸ Корпус текстів української мови...

²⁹ Korpus języka polskiego...

³⁰ The British National Corpus...

³¹ Encyklopedia Zarządzania, [in:] <https://mfiles.pl/pl>, (23.03.2021).

³² The British National Corpus...

³³ D. Chinni, *The GOP is rapidly becoming the blue-collar party. Here's what that means*, [in:]

<https://www.nbcnews.com/politics/meet-the-press/gop-rapidly-becoming-blue-collar-party-here-s-what-means-n1258468>, (23.03.2021).

³⁴ Корпус текстів української мови...

³⁵ The British National Corpus...

³⁶ Там само.

³⁷ Cambridge Dictionary, [in:] <https://dictionary.cambridge.org>, (23.03.2021).

³⁸ Корпус текстів української мови, [в:] <http://www.mova.info/corpus.aspx>, (23.03.2021).

³⁹ Корпус текстів української мови...

recently, white-collar have been more eager than blue-collar groups to live according to the two-earner model with the children in day-care centres⁴⁰, (в) соціального протесту, пор.: англ. *The 'white-collar' families used force, or the threat of force, to secure closed play areas for their 'type' of child*⁴¹; (г) суспільно небезпечних дій, пор.: укр. *Злочинці у «білих комірцях» швидко реагують на нововведення й намагаються мати зиск із інформаційних переваг*⁴²; пол. *Skala współczesnych przestępstw białych kołnierzyków wydaje się zdecydowanie większa, o czym i Polacy zdążyli się chyba przekonać, śledząc podejrzone interesy niektórych naszych biznesmenów*⁴³; англ. *Older middle-class people are tempted to commit offences other than theft or violence, and the various kinds of 'white collar crime' are hard to detect – income-tax avoidance, bogus expense claims and complex business illegalities*⁴⁴ тощо.

1.2. Лінгвокогнітивна природа антропометричних артефактних номінацій

Ми виходимо з припущення, що антропометричні артефактні номінації характеризують світ дискурсу (певну ситуацію або її фрагмент) через відношення «часткової тотожності» об'єкта до певної частини «сфери буття»⁴⁵. Часткова тотожність передбачає ідентифікацію об'єкта з конвенціоналізовано закріпленим у суспільній свідомості атрибутом, пор.:

Акт ідентифікації встановлює тотожність об'єкта самому собі шляхом зіставлення властивостей, ознак, фактів і т. ін., які представлені в безпосередньому спостереженні або надходять каналами інформації, з відомостями або враженнями, що впливають із минулого досвіду⁴⁶.

На рівні семантики артефактних номінацій ідентифікація об'єкта осмислюється в межах протиставлення: «наявність – якісна ідентифікація Y-а» (інформація про те, до якого саме класу належить той Y, який є в X)⁴⁷. Належність Y-а до певного класу передбачає відношення цього елемента до певної множини або підмножини, що й створює передумову ідентифікації об'єкта. Семантика антропометричної артефактної лексики кодує інформацію про такого типу відношення

⁴⁰ *Cambridge Dictionary...*

⁴¹ Там само.

⁴² *Korpus tekstів української мови...*

⁴³ *Korpus języka polskiego...*

⁴⁴ *Oxford English Dictionary*, [in:] Second Edition on CD-ROM (ver. 4.0), Oxford 2009.

⁴⁵ Див.: Н.Д. Арутюнова, *Предложение и его смысл. Логико-семантические проблемы*, Москва 1976, с. 210; И.Б. Шатуновский, *Семантика предложения и нерелевантные слова (значение, коммуникативная перспектива, прагматика)*, Москва 1996, с. 138.

⁴⁶ Н.Д. Арутюнова, *Предложение и его смысл...*, с. 284.

⁴⁷ Див.: О.Н. Селиверстова, *Труды по семантике*, Москва 2004, с. 629.

у вигляді двох компонентів: а) характеристичності (індивідуалізації) та б) виділення, виокремлення (обмеження)⁴⁸.

Компонент характеристичності можна кваліфікувати як вимір, який кодує інформацію про типову характеристику об'єкта. Така характеристика приписується об'єктові «за умовчанням» на тій підставі, що об'єкт не може бути ідентифікований без урахування цієї властивості. З цього погляду типова характеристика – це варіант (само)ідентифікації об'єкта. Об'єкт може бути ідентифікований за ознакою змінних або незмінних у часі характеристик, пор. поняття «жорсткий та нежорсткий десигнатори»⁴⁹. Незмінні у часі характеристики об'єкта осмислюються як його постійні властивості (атрибути), пор.: укр. *сині мундири* «жандарми, які в дореволюційній Росії носили мундири синього кольору»⁵⁰; пол. *granatowe mundury* «о поліції *granatowej*»⁵¹. Локалізатором, або сферою буття об'єкта (у термінах Н.Д. Арутюнової), в цьому випадку є (родова) множина «верхній одяг певного кольору, як ознака професійного статусу людини». Дещо відмінна картина спостерігається в англійській номінації *blue-coat* «one who wears a blue coat»⁵², яка засвідчує ідентифікацію на основі змінних у часі характеристик об'єкта. Акт ідентифікації в цьому випадку передбачає характеристичність об'єкта у просторово-часовому зрізі, в якому виявляється «непостійний аспект об'єкта»⁵³, пор.: англ. (1598) *A swaggering blew-coate* ['almsman', 'beadle'] *at an ale-house doore*. (1699) *That the fame could so soon reach Phalaris's ear in his Castle through his Guard of Bluecoats* ['soldiers']. (1862) *The admiral became gracious and condescending to his brother bluecoats* ['sailors']. (1932) *No cop could think that he was going to get away with pushing his son. And he told the damn bluecoat* ['policeman'] *that he'd punch him all over the corner*⁵⁴.

У межах ситуації «виділення (виокремлення)» ідентифікація засвідчує звуження обсягу локалізатора. Сфера буття «конкретизується і переважно звужується: «справжньою», безпосередньою сферою буття є в цьому випадку не множина, позначена локалізатором або асоційована з ним загалом, а та підмножина цієї множини, яка належить до класу (роду), позначеному означуваним іменем»⁵⁵. У цьому випадку ідентифікація об'єкта реалізується через відношення «елемент – підмножина», пор.: укр. *п'яте колесо у возі* «який є зайвим, непотрібним (про людину)»: *Рифка тепер стала для нього п'ятим колесом*

⁴⁸ Див. Н.Д. Арутюнова, Е.Н. Ширяев, *Русское предложение. Бытийный тип: структура и значение*, Москва 1983, с. 69-82.

⁴⁹ С. Крипке, *Тождество и необходимость*, [в:] *Новое в зарубежной лингвистике. Логика и лингвистика (проблемы референции)*, вып. 13, Москва 1982, с. 351.

⁵⁰ *Словник української мови...*

⁵¹ *Słownik języka polskiego...*

⁵² *Oxford English Dictionary...*

⁵³ И.Б. Шатуновский, *Семантика предложения и нерелевантные слова (значение, коммуникативная перспектива, прагматика)*, Москва 1996, с. 88.

⁵⁴ *Oxford English Dictionary...*

⁵⁵ И.Б. Шатуновский, *Семантика предложения и нерелевантные слова...*, с. 142.

у возі⁵⁶; пол. *piąte koło u wozu* «о kimś lub o czymś niepotrzebnym, zawadzającym»: *Żalował już, że przyszedł do smarkacza, który wiecznie traktował go jak piąte koło u wozu*⁵⁷; англ. *fifth wheel* «an unneeded extra, superfluous person»: *Bill always begs to come on camping trips with us, but really, he's a fifth wheel*⁵⁸ – локалізатором об'єктів є підмножина 'зайвість (непотрібність); надмірність'. Особливістю артефактних номінацій, дотичних до ситуації «виділення (виокремлення)», є наявність у їх семантиці оцінних компонентів, які характеризують ступінь ціннісного ставлення до об'єкта, пор.: укр. *синя панчоха* «суха, черства жінка, що втратила чарівність, цілком віддалася науковим інтересам, книгам і т. ін.»⁵⁹; пол. *dziurawy worek* «о kimś rozrzutnym»: *Napoleońska księżna była istnym dziurawym workiem*⁶⁰; англ. *smart cookie* «a clever person who makes good decisions»: *The woman in charge was obviously a smart cookie with a lot of experience*⁶¹.

2. Артефактні номінації в аспекті дескрипторної теорії метафори

Згідно з положеннями дескрипторної теорії метафори⁶² дескриптори позиціоновано як двоелементну множинність метафоричної проекції (mapping) царин джерела (сигніфікативний дескриптор) та мети (денотативний дескриптор). Множинності сигніфікативних дескрипторів, об'єднані спільною темою, формують метафоричні моделі; множинності денотативних дескрипторів характеризують типи метафоризованих сутностей. Зокрема, метамовний запис дескрипторів для англійської номінації *bluejacket* «an enlisted man in the navy»⁶³ виглядатиме так: {<blue jacket, ОДЯГ (УНІФОРМА)>, <an enlisted man in the navy, ЛЮДИНА ПЕВНОЇ ПРОФЕСІЇ>}

2.1. Сигніфікативні дескриптори

1. КЛАС «ОДЯГ (ЕЛЕМЕНТ ОДЯГУ)»: укр. *білопідкладочник, синьоблузник, чорносутанник* тощо; пол. *bordowe berety, czerwony kubrak, złoty kołnierz* тощо; англ. *bluecoat, smarty-boots, fancy pants* тощо.
2. КЛАС «ПРЕДМЕТИ ДОМАШНЬОГО ГОСПОДАРСТВА (МЕБЛІ, НАЧИННЯ, ІНСТРУМЕНТИ ТОЩО)»: укр. *десята стиця в колесі, з ключця батіг, макітра розуму* тощо; пол. *dziurawy worek, kurek na kościele, stare pudło* тощо; англ. *armchair strategist, wet blanket, regular brick* тощо.

⁵⁶ *Словник української мови...*

⁵⁷ *Słownik języka polskiego...*

⁵⁸ *Oxford English Dictionary...*

⁵⁹ *Словник української мови...*

⁶⁰ *Słownik języka polskiego...*

⁶¹ *Cambridge Dictionary*, [in:] <https://dictionary.cambridge.org>, (23.03.2021).

⁶² А.Н. Баранов, *Дескрипторная теория метафоры*, Москва 2014.

⁶³ *Merriam-Webster*, [in:] <https://www.merriam-webster.com/dictionary/bluejacket>, (23.03.2021).

3. КЛАС «ЇЖА»: укр. *відрізана скиба, стара закваска, тертий калач*; пол. *cięple kluski, stary piernik*; англ. *big cheese, butter-fingers, smart cookie* тощо.
4. КЛАС «ЗБРОЯ»: укр. *з душла гармата*; пол. *ciężka artyleria, ślepy miecz*; англ. *battle-axe, big gun, hatchet-man* тощо.
5. КЛАС «СПОРУДИ»: пол. *grób pobielany*; англ. *blue-domer, whited sepulchre, tower of strength*.
6. КЛАС «ТРАНСПОРТ»: укр. *п'яте колесо до воза*; пол. *piąte koło u wozu*; англ. *big wheel, motor-mouth, slow coach* тощо.
7. КЛАС «ЗНАК (СИМВОЛ)»: укр. *нуль без палички, повний нуль*; пол. *cztery litery, kompletne zero, żywa reklama; man of letters*.

2.2. Денотативні дескриптори

А. КЛАС «СОЦІАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДИНИ» (ідентифікація об'єкта за ознакою атрибуту, пов'язаного із життям і стосунками людей у певному суспільстві):

(а) інституційна (належність до певної організації, установи, закладу тощо), пор.: укр. *чорносутанник* «представник католицького духовенства»⁶⁴; пол. *brunatne koszule* «członkowie oddziałów szturmowych NSDAP – partii hitlerowskiej, których członkowie nosili brunatne mundury»⁶⁵; англ. *black-hood* «a non-regent member of the senate of the University of Cambridge»⁶⁶;

(б) професійна (пов'язана із певною професією або професійною галуззю, професійною діяльністю), пор.: укр. *білі комірці* «працівники розумової праці, апарату управління, службовці, чиновники, менеджери, інженерно-технічний персонал»⁶⁷; пол. *białe kołnierzyki* «osoby pełniące zawody niewymagające pracy fizycznej»⁶⁸; англ. *pink-collar worker* «someone working in the care-oriented career field or in fields historically considered to be women's work»⁶⁹;

(в) етнічна (належність до певної етнічної групи, пов'язаний з культурою певного етносу), пор.: укр. *чорні клобуки* «давньоруська назва торків, печенігів та інших кочових тюркських племен, які з кінця XI ст. жили в південних і південно-східних володіннях Київської Русі»⁷⁰; англ. *bluescap* «a Scot, a Scotchman»⁷¹;

(г) історична (пов'язана із певною історичною подією), пор.: укр. *чорносошник* «іст. У Росії XIV-XVII ст. – селянин, який жив на так званих чорних землях»⁷²;

⁶⁴ Словник української мови...

⁶⁵ *Uniwersalny słownik języka polskiego*...

⁶⁶ *Oxford English Dictionary*...

⁶⁷ Словник української мови, [в:] <https://services.ulif.org.ua>, (23.03.2021).

⁶⁸ *Wikipedia. Wolna encyklopedia*, [w:] <https://pl.wikipedia.org>, (23.03.2021).

⁶⁹ *Wikipedia. The Free Encyclopedia*, [in:] <https://en.wikipedia.org>, (23.03.2021).

⁷⁰ Словник української мови...

⁷¹ *Oxford English Dictionary*...

⁷² Словник української мови...

пол. *czzerwony kubrak* «historyczna nazwa używana w odniesieniu do żołnierzy British Army»⁷³; англ. *greycoat* «U.S. a soldier of the Confederate army in the American Civil War»⁷⁴;

(г) статусна (яка засвідчує певний соціальний стан людини), пор.: укр. *біло-підкладочник* «студент аристократичного походження, що зневажливо ставився до рядового студентства і був ворожий революційному рухові»⁷⁵; пол. *czarny towar* «niewolnicy afrykańscy wystawieni na sprzedaż»⁷⁶; англ. *grey collar* «elderly individuals working beyond the age of retirement»⁷⁷.

Б. КЛАС «ЦІННІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДИНИ» (ідентифікація об'єкта за ознакою його індивідуальної або суспільної оцінки):

(а) етична (позитивна або негативна оцінка об'єкта), пор.: англ. *black hat* «U.S. colloq. a bad guy»; *white-hat* «U.S. slang a good man»⁷⁸;

(б) інтелектуальна (оцінка об'єкта за ознакою його розумових якостей, вмінь), пор.: укр. *макітра розуму* «хтось дуже розумний»⁷⁹; пол. *blękitna pończocha* «wyemansurowana i wykształcona kobieta, interesująca się literaturą i polityką»⁸⁰; *black gown* «a learned man»⁸¹;

(в) емотивна (оцінка об'єкта, зумовлена чинником емоційного ставлення до його якостей, поведінки тощо), пор.: пол. *sędzia kalosz* «epitet wykrzykiwany czasem pod adresem sędziego przez kibiców niezadowolonych z jego decyzji w trakcie rozgrywek sportowych»⁸²; англ. *stuffed shirt* «a pompous bore»⁸³;

(г) експресивна (оцінка об'єкта за ознакою певної образної характеристики), пор.: укр. *відрізана скиба* «людина, яка відділилася від родини (перев. про дочку, що вийшла заміж)»⁸⁴; «людина, яка втратила зв'язок із своїм середовищем»; пол. *cieple kluski* «o człowieku bezwolnym, nieenergicznym, ślamazarnym»⁸⁵; англ. *butter-fingers* «someone who lets something slip between his fingers as if they were made of butter»⁸⁶;

(г) естетична (оцінка об'єкта з позицій уявлення про прекрасне або огидне), пор.: пол. *malowana lala* «o kobiecie pięknej, ale próżnej i bezdusznej»⁸⁷; англ.

⁷³ Wikipedia. *Wolna encyklopedia*, [w:] <https://pl.wikipedia.org>, (23.03.2021).

⁷⁴ Lexico, [in:] <https://www.lexico.com>, (23.03.2021).

⁷⁵ Словник української мови...

⁷⁶ Słownik języka polskiego...

⁷⁷ Wikipedia. *The Free Encyclopedia*, [in:] <https://en.wikipedia.org>, (23.03.2021).

⁷⁸ Oxford English Dictionary...

⁷⁹ Словник української мови...

⁸⁰ Wikipedia. *Wolna encyklopedia*..., (23.03.2021).

⁸¹ Oxford English Dictionary...

⁸² Uniwersalny słownik języka polskiego, [w:] Płyta CD (wer. 1.0), Warszawa 2004.

⁸³ The Penguin Dictionary of English Idioms...

⁸⁴ Словник української мови...

⁸⁵ Uniwersalny słownik języka polskiego...

⁸⁶ The Penguin Dictionary of English Idioms...

⁸⁷ Uniwersalny słownik języka polskiego...

perfect picture «lovely to look at»: *The bride was a perfect picture*⁸⁸ (PDEI, p. 152), пор. укр. *як лялечка; як картина; як писанка* «дуже гарний, вродливий (про людину)»⁸⁹;

(д) утилітарна (оцінка об'єкта в аспекті його практичного використання), пор.: укр. *чорнокнижник* «той, хто займається чорнокнижництвом; чаклун»⁹⁰; пол. *czarnoksiężnik* «osoba zajmująca się czarnoksięstwem, magią, czarami»⁹¹; англ. *straw shoe* «a professional false witness hired by an unscrupulous attorney»⁹²;

(е) нормативна (оцінка об'єкта в аспекті визначеної норми, правила, припису тощо), пор.: укр. *стара закваска* «хто-небудь ще зберіг риси поведінки, основи виховання, притаманні старшому, попередньому поколінню»⁹³ (пор. пол. *człowiek starej daty* «człowiek niewspółczesny, o niedzisiejszych poglądach»⁹⁴); англ. *blue-domer* «one who does not go to church, preferring to worship beneath the 'blue dome' of heaven»⁹⁵;

(є) тіміологічна (оцінка об'єкта за ступенем його важливості, цінності та значущості), пор.: укр. *десята спиця в колесі* «той, хто відіграє незначну роль у чомусь»⁹⁶; *нуль без палички* «про того, хто нічого не вартий, не має ніякої ваги, ніякого значення»⁹⁷ (пор. пол. *kompletne zero*⁹⁸); англ. *big gun* «a person of distinction or importance; one who is great or eminent in anything»⁹⁹; *only a pawn* «a person of a very minor importance»¹⁰⁰ (пор. укр. *невелика цяця* «незначна особа»¹⁰¹).

В. КЛАС «СЕМІОТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДИНИ» (ідентифікація об'єкта з певним стереотипно-символічним смислом, канонізовано або конвенціоналізовано закріпленим у суспільній свідомості):

(а) символічна (ідентифікація об'єкта з певним канонізованим у суспільстві смислом), пор.: пол. *ślepy miecz* «o kimś, kto stosując przemoc, zabijając, niszcząc, ślepo lub bezwzględnie wykonuje czyjeś rozkazy»¹⁰², див. *miecz*¹⁰³; англ. *tower of*

⁸⁸ *The Penguin Dictionary of English Idioms...*

⁸⁹ *Словник української мови...*

⁹⁰ Там само.

⁹¹ *Uniwersalny słownik języka polskiego...*

⁹² *Definitions*, [in:] <https://www.definitions.net>, (23.03.2021).

⁹³ *Словник української мови*, [в:] <https://services.ulif.org.ua>, (23.03.2021).

⁹⁴ *Uniwersalny słownik języka polskiego...*

⁹⁵ *The Penguin Dictionary of English Idioms...*

⁹⁶ *Словник української мови...*

⁹⁷ Там само.

⁹⁸ *Słownik języka polskiego...*

⁹⁹ *The Penguin Dictionary of English Idioms...*

¹⁰⁰ Там само.

¹⁰¹ В.Д. Ужченко, Д.В. Ужченко, *Фразеологічний словник української мови*, Київ 1998.

¹⁰² *Uniwersalny słownik języka polskiego...*

¹⁰³ W. Kopaliński, *Słownik symboli*, Warszawa 1990, s. 221.

strength «a person one can always turn to for sympathy and support in times of trouble»¹⁰⁴, див. *tower*¹⁰⁵;

(б) квазісимволічна (ідентифікація об'єкта з певним конвенціоналізованим у суспільстві смислом), пор.: укр. *червонопрапорник* «особа, нагороджена орденом Червоного Прапора»¹⁰⁶; пол. *złoty kołnierz* «w niektórych armiach (austriackiej, francuskiej) ranga generała»¹⁰⁷; англ. *white ribboner* «one who wears a white ribbon as a badge of temperance; a teetotaler»¹⁰⁸.

2.3. Регулярні співвідношення сигніфікативних та денотативних дескрипторів

Найчисленнішим класом сигніфікативних дескрипторів є клас «одяг». Артефактні назви, які належать до цього класу, кодують інформацію про соціальні (інституційну, професійну, етнічну, історичну, статусну), ціннісні (етичну, інтелектуальну, емотивну, експресивну, утилітарну, нормативну, тіміологічну) та семіотичні (квазісимволічна) характеристики людини. Для класу «предмети домогосподарства» визначальними є соціальні (професійна, історична, статусна), ціннісні (інтелектуальна, емотивна, експресивна, естетична, утилітарна, нормативна, тіміологічна) та семіотичні (квазісимволічна) характеристики. Клас «їжа» орієнтований на соціальні (професійну) та ціннісні (інтелектуальну, експресивну, утилітарну, тіміологічну) характеристики. Для класу «зброя» істотними є соціальні (професійна), ціннісні (інтелектуальна, емотивна, тіміологічна) та семіотичні (символічна) характеристики. Для класу «спороди» основними є ціннісні (етична, нормативна) та семіотичні (символічна) характеристики. Клас «транспорт» обмежений фрагментами ціннісної (експресивної, тіміологічної) характеристики людини. Для класу «знак» характерними є ціннісні (інтелектуальна, експресивна, нормативна, тіміологічна) властивості.

Найрепрезентативнішим класом денотативних дескрипторів є клас «ціннісна характеристика людини». Клас виявляє регулярні співвідношення зі всіма класами сигніфікативних дескрипторів. Для класу «соціальна характеристика людини» характерне співвідношення з класами «одяг», «їжа», «предмети домогосподарства» та «зброя». Менш численним є клас «семіотична характеристика людини», який співвідноситься з класами «одяг», «предмети домогосподарства», «спороди» та «зброя».

Кількісні показники та відсоткове співвідношення реалізації регулярних співвідношень класів сигніфікативних та денотативних дескрипторів артефактних номінацій у досліджуваних мовах унаочнено в Таблиці 1 (див. нижче).

¹⁰⁴ *The Penguin Dictionary of English Idioms...*

¹⁰⁵ J.C. Cooper, *An illustrated encyclopaedia of traditional symbols*, London 1987, p. 175.

¹⁰⁶ *Словник української мови...*

¹⁰⁷ *Słownik języka polskiego...*

¹⁰⁸ *Oxford English Dictionary...*

Таб. 1. Регулярні співвідношення класів сигніфікативних та денотативних дескрипторів в українській, польській та англійській мовах

Мови	Українська			Польська			Англійська		
	Клас А	Клас Б	Клас В	Клас А	Клас Б	Клас В	Клас А	Клас Б	Клас В
Класи денотативних / сигніфікативних дескрипторів									
Клас 1	9 (28.1 %)	3 (9.4 %)	1 (3.1 %)	10 (32.3 %)	1 (3.2 %)	1 (3.2 %)	47 (43.1 %)	10 (9.1 %)	5 (4.6 %)
Клас 2	4 (12.5 %)	7 (21.9 %)	1 (3.1 %)	2 (6.5 %)	8 (25.8 %)		3 (2.8 %)	23 (21.1 %)	
Клас 3	1 (3.1 %)	2 (6.3 %)			2 (6.5 %)		3 (2.8 %)	4 (3.7 %)	
Клас 4		1 (3.1 %)			1 (3.2 %)	1 (3.2 %)	1 (0.9 %)	4 (3.7 %)	
Клас 5					1 (3.2 %)			2 (1.8 %)	1 (0.9 %)
Клас 6		1 (3.1 %)			1 (3.2 %)			5 (4.6 %)	
Клас 7		2 (6.3 %)			3 (9.7 %)			1 (0.9 %)	
<i>Разом</i>	14 (43.7 %)	16 (50.1 %)	2 (6.2 %)	12 (38.8 %)	17 (54.8 %)	2 (6.4 %)	54 (49.6 %)	49 (44.9 %)	6 (5.5 %)

Умовні позначення: *Класи денотативних дескрипторів*: Клас А – СОЦІАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДИНИ, Клас Б – ЦІННІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДИНИ, Клас В – СЕМІОТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДИНИ; *Класи сигніфікативних дескрипторів*: Клас 1 – ОДЯГ (ЕЛЕМЕНТ ОДЯГУ), Клас 2 – ПРЕДМЕТИ ДОМАШНЬОГО ГОСПОДАРСТВА (МЕБЛІ, НАЧИННЯ, ІНСТРУМЕНТИ ТОЩО), Клас 3 – ЇЖА, Клас 4 – ЗБРОЯ, Клас 5 – СПОРУДИ, Клас 6 – ТРАНСПОРТ, Клас 7 – ЗНАК (СИМВОЛ).

Висновки

Антропометричні артефактні номінації – це ідіоматичні назви, які характеризують людину за ознакою певного матеріального об'єкта (артефакту). Українські, польські та англійські номінації засвідчують виразну тенденцію до соціалізації, аксіологізації та семіотизації артефактного простору людини і підтверджують закономірність зумовленості номінативних процесів чинником предметно-пізнавальної діяльності людини. Номінативні стратегії антропометричних артефактних назв в обраних мовах реалізовано на основі лінгвокогнітивного механізму розширеної стереотипізації. Такий механізм регулює концептуальне наповнення структури мовного знака залежно від того, яка ознака стереотипу набуває домінуючого статусу в процесі номінації. Актуалізація відповідної ознаки в етносвідомості представників українськомовної, польськомовної та англійськомовної спільнот створює підґрунтя для експлікації в номінативній структурі артефактних назв додаткових антропометричних смислів –

семантичних позицій знака, які кодують інформацію про певний матеріальний об'єкт.

Аналіз регулярних співвідношень класів сигніфікативних та денотативних дескрипторів артефактних номінацій у досліджуваних мовах засвідчує відносно рівномірний розподіл номінацій між класами. Розбіжності відзначено на рівні міжкласових кореляцій, що зумовлене чинником ідіоетнічних особливостей концептуалізації артефактного простору людини. Англійські артефактні номінації виявляють більшу тенденцію до соціалізації артефактного простору, натомість для українських та польських номінацій пріоритетною є тенденція до аксіологізації артефактного простору людини.

Перспектива реконструкції мовної картини матеріального світу людини визначає доцільність дослідження антропометричних артефактних номінацій у типологічному аспекті. Вибір такого аспекту зумовлений тенденцією сучасних семантичних студій до поглибленого аналізу лексичних номінацій у споріднених і неспоріднених мовах.

References

- Alad'ko D., *Nominatsiyi artefaktiv v aspekti katehoryzatsiyi material'noho svitu*, «Odes'kyi lnhvistychnyy visnyk» 2014, vyp. 4.
- Andreychenko O., *Artefaktna metafora v politychnomu dyskursi (na materialy suchasnykh ukraïns'kykh ZMI)*, «Kul'tura narodov Prychernomor'ya» 2012, vyp. 239.
- Arutyunova N., *Predlozheniye i ego smysl. Logiko-semanticheskiye problemy*, Moskva 1976.
- Arutyunova N., Shirayayev E., *Russkoye predlozheniye. Bytynyy tip: struktura i znacheniye*, Moskva 1983.
- Baranov A., *Deskriptornaya teoriya metafory*, Moskva 2014.
- Cambridge Dictionary*, [in:] <https://dictionary.cambridge.org>.
- Carrara M., Mingardo, D., *Artifact categorization. Trends and problems*, «Review of Philosophy and Psychology» 2013, issue 4.
- Chinni D., *The GOP is rapidly becoming the blue-collar party. Here's what that means*, [in:] <https://www.nbcnews.com/politics/meet-the-press/gop-rapidly-becoming-blue-collar-party-here-s-what-means-n1258468>.
- Cooper J., *An illustrated encyclopaedia of traditional symbols*, London 1987.
- Definitions*, [in:] <https://www.definitions.net>.
- Demenchuk O., *Kohnityvno-onomasiolohichni osoblyvosti idiomatychnykh bakhvrykhi antroposemichnoho polya v anhliys'koy movi*, «Visnyk Kyïvs'koho natsional'noho lnhvistychnoho universytetu. Filolohiya» 2004, vyp. 7 (2).
- Dem'yankov V., *Kognitivnaya lingvistika kak raznovidnost' interpretiruyushchego podkhoda*, «Voprosy yazykoznaninya» 1994, vyp. 4.
- Encyklopedia Zarządzenia*, [in:] <https://mfiles.pl/pl>.
- Grimm S., Levin B., *Artifact Nouns: Reference and Countability*, [in:] «Proceedings of the 47th Annual Meeting of North East Linguistic Society (NELS 47). GLSA (Graduate Linguistics Student Association)», Amherst, MA 2017.
- Kopaliński W., *Słownik symboli*, Warszawa 1990.
- Korpus języka polskiego*, [in:] <http://korpus.pwn.pl/>.

- Korpus tekstiv ukrayins'koyi movy*, [v:] <http://www.mova.info/corpus.aspx>.
- Kripke S., *Tozhdestvo i neobkhodimost'*, [v:] *Novoye v zarubezhnoy lingvistike. Logika i lingvistika (problemy referentsii)*, vyp. 13, Moskva 1982.
- Kubryakova E., *Yazyk i znaniye: Na puti polucheniya znaniy o yazyke. Chasti rechi s kognitivnoy tochki zreniya. Rol' yazyka v poznanii mira*, Moskva 2004.
- Kustova G., *O semanticheskom potentsiale slov energeticheskoy i eksperiyentsial'noy sfery*, «Voprosy yazykoznanii» 2005, vyp. 3.
- Levin B., Glass L., Jurafsky, D., *Systematicity in the semantics of noun compounds: The role of artifacts vs. natural kinds*, «Linguistics» 2019, issue 57 (3).
- Lexico*, [in:] <https://www.lexico.com>.
- Merriam-Webster*, [in:] <https://www.merriam-webster.com>.
- Omel'chenko L., *Angliyskaya kompozita: struktura i semantika*. Dissertatsiya na soiskaniye uchenoy stepeni doktora filologicheskikh nauk, Kiyevskiy universitet im. T. Shevchenko, Kiyev 1989.
- Oxford English Dictionary*, [in:] Second Edition on CD-ROM (ver. 4.0), Oxford 2009
- Petrova L., *Aktanty semanticheskoy pozitsii glagolov fizicheskogo vozdeystviya*. «Kul'tura narodov Prichernomor'ya» 2002, vyp. 27.
- Rakhilina E., *Kognitivnyy analiz predmetnykh imen: ot sochetayemosti k semantike*, Moskva 2008.
- Random House Webster's Unabridged Dictionary*, [in:] Electronic dictionary of American English (vers. 3.0), Seattle, WA 2000.
- Selivanova O., *Narysy z ukrayins'koyi frazeolohiyi (psykhokohnityvnyy ta etnokul'turnyy aspekty)*, Kyiv – Cherkasy 2004.
- Seliverstova O., *Trudy po semantike*, Moskva 2004.
- Shatunovskiy I., *Semantika predlozheniya i nereferentnyye slova (znacheniyе, kommunikativnaya perspektiva, pragmatika)*, Moskva 1996.
- Siefkes M., *The semantics of artifacts. How we give meaning to the things we produce and use*, [in:] <http://www.gib.uni-tuebingen.de/own/journal/upload/d964eaab22a1dc852fdaf93c6-c91e2dc.pdf>.
- Slovnuk ukrayins'koyi movy*: v 11 t., Kyiv 1970-1980.
- Słownik języka polskiego*, [w:] Płyta CD (wer. 1.0), Warszawa 1997.
- Teliya V., *Russkaya frazeologiya. Semanticheskij, pragmaticheskij i lingvokul'turologicheskij aspekty*, Moskva 1996.
- The British National Corpus*, [in:] <http://www.natcorp.ox.ac.uk>.
- The Free Dictionary*, [in:] <https://www.thefreedictionary.com>.
- The Penguin Dictionary of English Idioms*, London 1994.
- Toporov V., *Mif. Ritual. Simvol. Obraz: issledovaniya v oblasti mifopoeticheskogo*, Moskva 1995.
- Tyshchenko O., *Kontsept NYTKA yak artefakt i predmetnyy symvol u frazeolohichnomu ta paremiynomu konteksti pol's'koyi, ukrayins'koyi ta anhliys'koyi mov*, [v:] «Kontsepty i kontrasty», red. N.V. Petlyuchenko, Odessa 2017.
- Uniwersalny słownik języka polskiego*, [w:] Płyta CD (wer. 1.0), Warszawa 2004.
- Urban Dictionary*, [in:] <https://www.urbandictionary.com>.
- Uzhchenko V., Uzhchenko D., *Frazeolohichnyy slovnuk ukrayins'koyi movy*, Kyiv 1998.
- Vasyl'yeva O., *Kontseptual'na semantika substanyvnykh kompozytiv-bakhuvyrykhi (na materialy antroposemichnoyi leksyky suchasnoyi anhliys'koyi movy)*. Avtoreferat dysertat-

siyi na zdobuttya naukowego stupenya kandydata filolohichnykh nauk, Kyuivs'kyu natsional'nyu linhvistychnyy universytet, Kyuiv 2006.

Wikipedia. The Free Encyclodepia, [in:] <https://en.wikipedia.org>.

Wikipedia. Wolna encyklopedia, [w:] <https://pl.wikipedia.org>.

ПРО АВТОРА

Олег Владимирович Деменчук – доктор філологічних наук, професор. Рівненський державний гуманітарний університет (Rivne State University of the Humanities), завідувач кафедри романо-германської філології. **Основні публікації: статті:** *Towards a typology of semantic derivation models: A case of mental engrossment vocabulary*, „Advanced Education” 2017, vol. 8, p. 138-143; *Модель концепту ситуації як основа зіставлення семантики лексики*, „Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика” 2018, № 23 (2), p. 51-65; *Modelling semantic derivation: Semantic shift strategies of irrational vocabulary in English*, „Advanced Education” 2019, vol. 12, p. 120-126; *Towards a typology of lexical semantic derivation models: Linguistic and psycholinguistic aspects*, “Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика” 2020, № 28 (2), p. 8-23.

ORCID: 0000-0002-3218-6693

Email: oleh.demenchuk@gmail.com